הם נפלו למען תחי המולדת

יש שהלכו לקראת המוות בעיניים פקוחות, כשבת־צחוק של בוז על שפתותיהם. יש שהלכו לקראת המוות בפיק־ברכיים ובלב רועד, בדאגם יותר להסתיר את פחדם מאשר לתפום מחסה לגופם. יש שהמוות תפס אותם עוד לפני שהרגישו בכך. ויש שראוהו בא, שלחמו עד הכדור האחרון וידעו כי זה הסוף.

יש שמתו ביו חבריהם, בסערת הקרב. ויש שנשארו בשדה לבדם, בודדים מתחת לשמיים הכחולים. בעמודים אלה מופיעים 22 מהם. הם נקלטו באוסן מקרי לגמרי, אחד לכל אות של האל"ף־בי"ת, מתוך המדור „נפלו למען תחי המולדת", שהופיע ב„העולם הזה" במשך כל תקופת קרבות מלחמת השחרור.

אפק מהזיל דמעה, אך לא עלה על לבו, כי אחר חודשיים ימים ילך אליו גם הוא. כשאמו אמרה לו לפני צאתו לפעולתו האחרונה: שמור על עצמך והשמר לך במקום סכנה". ענה: „אמא, האמיני לי, כי אני שומר על עצמי ואני רוצה לחיות ככל אדם." אחד הנטעים העדינים והנפלאים נעקר עתה מגנתו. בן 18 וחצי שנים היה, וכבר הלך מאתנו (נפל על משמר הגנתה של עיר הנמל חיפה, אותה כה אהב וכה הילל תכופות).

★ ★ ★

על זקם אפשר לסמוך

קם, יצחק: דרך חייו היתה פשוטה וישרה. בימי שקט ובטחון יחסי הוא המשיך את חייו הרגילים, אך בימי מסה ומבחן נחלץ לשירות העם ומגלה כוננות, דריכות ונכונות לקיים מפעלי עוז וגבורה. הוא מילא כל פקודה תוך משמעת עצמית, אף אם הדבר היה קשה עליו ביותר. נוסף על עבודת ה־שמירה הרגילה הטיל על עצמו תפקיד כביר — להבטיח את דרך שיירות העולים דרך גבול הצפון. אחר נענה לקריאה, יצאה ל־קורס וסיימו בהצטיינות. עם תחילת מעשי האיבה בחיפה הוא מפסיק את לימודיו ומקבל לידיו את אחד התפקידים החשובים, האחראים והמסוכנים — הבטחת התחבורה העברית בחיפה ובכתן דרומה. והחברים גל־חמו ממש לעבור לפלוגתו של זקם ולעמוד תחת פיקודו, כי ידעו שעליו אפשר לסמוך בכל. הוא מארגן ביעילות יוצאת מהכלל את הבטחת הדרך ובקטע שהיה נתון לפיקודו לא הופסקה התחבורה אף לשעה אחת. תגובותיו על נסיונות פגיעה היו חריפות וחזקות ולימדו את אויבינו לקח רב. ובאחד הימים, בנסעו לביקורת פיקוח, כן, הוא היה יוצא בראש אנשיו למקום סכנה, נפל בידי המרצחים, עונה ונרצח באכזריות רבה. אך עד לרגע האחרון לא איבד את שלותו ואת קור רוחו.

★ ★ ★

אמן לפעולות חבלה

זנאי, משה: משה „החבלן" היה בגדודו, שכן אמן לביצוע פעולות חבלה ומיקוש היה ולא עברה פעולה אחת בחזית מבלי השתתפותו. מזגו היה עשוי לבלי חת ובכל פעולה חשודה ומסוכנת היה מרחיק לכת לתחומי הסכנה והיה מבצעה במו ידיו. אבל בפעולת המוקשים האחרונה לא עמדו לו בקיאותו ונסיונו הרב והוא לא שב ל־בסיסו.

★ ★ ★

החלום: מהנדס נפט

ופה, מרדכי: הוא היה נער ישראלי שנתגבש באבני המקום. היה אוצר ב־קרבו הרבה יותר משהיית מבחין בו ממבט ראשון. צנוע היה וטוב. הוא ביקש להיות מהנדס. כי חלומו היה אוטופי מאוד: למצוא נפט בנגב. מרדכי היה פעיל מילדותו במחתרת. כשקמה המדינה התגייס לאוויריה וכאן מצא את מותו בהפצצת המטוסים על שדה התעופה בתל־אביב. בן עשרים ואחת, לא יותר, היה במותו. את חלומו הגדול הגשימו אחרים, שעל חייהם יצא להגן.

★ ★ ★

התחיל וסיים כפורץ

עקובי, מיכאל: אופיו היה איתן ובכל הליכותיו עודד את חבריו שבחברת הנוער שבה תפס מקום פעיל בחייה ובלבטיה. הר־כנען היה נתון באותם הימים, ימי ההתקפה על צפת, על עין־זיתים וביריה. וכשבאה פקודת היציאה לפעולות נגד עין־זיתון וצפת ה־ערביות, הלך כדרכו בהרגשה איתנה ובלב בוטח. קשה היתה המערכה בגליל. „כפורץ התחלתי וכפורץ אמשיך!" סח לחבריו ולא ידע, כי כפורץ יסיים. על המצודה, ליד ה־מקלע, הוכרע. באותו לילה שבו שוחררה צפת משלטון הכנופיות. „יעקובי היה גיבור," אמרו החברים שהיו עדים לרגעיו ה־אחרונים, „הוא היה פורץ עד הסוף."

★ ★ ★

יום יום ככביש לטרון

הן, בלפור: בן 24 היה במותו. הוא השתתף בקרבות שונים בתפקידים שונים ומילא כל תפקיד שהוטל עליו במסירות רבה. הוא ידע פירושו של צו האומה. ויתר על תפקידי עורף רבים שבהם נדרש לעבוד ובחר בעבודה קשה, אחראית ומסוכנת יותר, כי בלפור לא ידע פחד מהו וכקצין שיירות עבר יום יום את הכביש המגואל בדם יהודים קדושים — כביש לטרון, עד שהמתת הדביקהו והוא נפל חלל על מזבח המולדת.

★ ★ ★

שירי פלמ"ח במנדולינה

יבוביץ, אמנון: חסון וגבוה למעלה מן הרגיל, יפה־תואר ובעל קול עמוק כשל גבר מושלם ובכל זאת עדיין נער תמים ושקט היה. אהב את העבודה. מדי בואו לחופשה היה מרבה לעבוד בגינה, בהשקאת עצי הפרי בחצר, או עוזר על־יד אמו בבית וברגע פנוי היה מנגן על המנדולינה שירי פלמ"ח, שהיו אהובים עליו ביותר. בקרבות הגליל הצטיין באומץ לב ולא הספיק לנוח ולרפא את גבו הכואב ממכשיר האלחוט הכבד, שנשא ימים ולילות בלי הרף, יצא להלחם עם גדודו בנגב. איך נוכל לחתר על הנגב, כשנער כמו אמנון וחבריו, שהשקו את אדמתה בדמם הטהור, נשארו שוכבים בו לעד.

★ ★ ★

חרוף נפש בקרב

זרחי, שושנה: 19 אביבים בלבד חייה תחת שמי המולדת. מיהרה להיות בין ראשונות המתנדבות לשרות הח"ן. קיבלה עליה כל תפקיד באמונה. סיפרה כיצד הצילה פצוף מתוך הקרבת נפש, תחת אש קטלנית, והכניסה את מעיו שנשפכו החוצה והצליחה להביאו, בזחילה, לעמדה ולא ידעה שבפעם השנייה בעשותה אותו מעשה גבורה יפגע בה כדור מרצחים ויגתק את פתיל חייה. „שושה היא 5:5," אמרו הפצועים.

★ ★ ★

תמיד עזין

תנאוף, צבי־חי: אהוב וחביב היה על הכל בעליזותו המתמדת. נעים היה בהליכותיו ופיקח. בפרוץ המלחמה היה בין הראשונים שהתיצבו לצבא ההגנה לישראל. שקט היה במעשיו. היה במשמר הירדן ובט' תמוז תש"ח נפל על מזבח המולדת. מפי חבריו נודע על נפילתו על־ידי מאות פורעים בגליל.

★ ★ ★

מפקד ג'יפ לוחם

סרוגנו יוסף („פפו"): מבין ה־ראשונים היה שידעו כי אין קיום ל־

השלושה

המסמלים את דור הלוחמים, הונצחו על־ידי פסל־הענק הלבן במבואות נגבה, לזכר הקרב הגדול שהכריע את הגורל בחזית הדרום. השלושה, המגלמים את אחוות הלוחמים במדים ובלא־מדים, הם חבר משק, חברת־משק וחייל.

יישוב העברי בחיפה מבלי עורק החיים — העיר התחתית. הוא ידע ואף עשה הרבה מאד לשמירת עורק חיים זה. הוא בילה ימים ולילות בעמדות, בסיורים ובפעולות. תמיד דרוך היה, מוכן לכל פעולה. אומץ לבו ועוז רוחו הביאו לו את הכינוי „איש קומנדו" ולא לחינם מינוהו מפקדיו לסמל הקומנדו של העיר התחתית. אחרי עמל של חודשים רבים זכה עם רבים אחרים לראות שכר לפעולתו — שחרור חיפה. לאחר שהעיר שוחררה עבר ליחידה שחנתה בגליל. את האקדח והסטן החליף בג'יפ ובמקלע. רבה היתה שמחתו כשנתמנה כמפקד ג'יפ לוחם. באחת הפעולות הנועזות להבקעת דרך אל נקודה נצורה בגליל העליון נפל כשידו האחת אוחזת בהגה והשנייה מחזקת במקלע. אולם זמן קצר אחרי כן, נפל ספו על משמרתו.

★ ★ ★

שלישי למשפחה שכולה

מראני, אליעזר: נספה מכדור מרצחים שפלח את רקתו ואיננו. הוא ה־שלישי שנפל קרבן במשפחת עמראני בימים טרופים אלה, למען העם ואמא אדמה. הוא לא זכה להגשים את חלומו ששאף לו בחייו. באחד משיריו שחרז בהיותו נער כתב: „סולו סולו המסילה / פנו דרך לעמי / כי ירוצו כאיילה / ויבואו למקומי."

★ ★ ★

שלשה ימים על החר

זק, אברהם יעקב: בתחילה נשלח לבן־שמן, שם עמד יומם ולילה על ה־משמר כדי להגן על הנקודה בפני האויבים המתקיפים אותה. היה בין פורצי הדרך ל־ירושלים וליתה שיירות לעיר הנצח כשהאויב מקיף וכדוריו פורחים באויר. לו לא אירע דבר בדרך. נלחם בין גיבורי הקסטל בקרבות העזים על ההרים. שלושה ימים ושלושה לי־לות שכב על ההרים בלי כסות, בלי אוכל ובלי מים. לעשרים כפרים נקרא להלחם, ניצח ולא נרתע. והנה כאשר נקרא לכיבוש אחד הכפרים החולש על כביש הנגב, פילח כדור אויב אכזרי את נפשו והוא עודנו צעיר לימים, שואף חיים, כי רק לפני חודשים מספר מלאו לו שמונה־עשרה שנה.

★ ★ ★

טרקטוריסט, חשמלאי ונהג

יון, בנימין: היה בין הראשונים ב־שורות ההסיבה. ידע למלא כל תפקיד באמונה. נעשה טרקטוריסט, חשמלאי ונהג. קיבל חופשה לשלושה ימים, נסע לחיפה כדי לתקן את הטרקטור שנתקלקל. אמו הפצירה בו לבלות את יום חופשתו האחרון בבית, אך הוא סירב. העבודה קראה לו (נפל בחיפה, ט' באדר א' תש"ח, בן 24).

★ ★ ★

המנגן על פסנתר

ישוצקי, יגאל: רק בן עשרים היה בנופלו. איש חברה היה. היטיב לפרוט על הפסנתר ולנגן בסקסופון ובקלרינט. עם צו הגיוס נחפז עם הראשונים וראשון במושבה נקטף (נפל בכ"ג אדר תש"ח).

★ ★ ★

הפרח שנקטף

וזנברג, עטרה: נפלה בהתפוצצות האכזרית ברחוב הנמל בחיפה, בת 17 וחצי היתה במותה. עדיגת הליכות, ישרת דרך, פרח שנקטף ללא עת.

★ ★ ★

„קיבלתי כדור!"

מושקין, מנחם: באותו יום המר, י"ד אדר א' תש"ח, כשמשוררין הנוטרים (ביבנאל) הוחרם, יצא למלא תפקידו בטנדר הפתוח. ששה נוטרים עמדו בגבורה מול עשרות רוצחים ערבים מזויינים בקרב בלוביה, החולשת על דרך טבריה — כפר תבור. בעמדו בטנדר השיגו כדור המרצחים, במלוא קומתו השתטח מנחמ'קה על הספסל ורק פעמיים הפליט: „קיבלתי כדור, תמשיכו!"

★ ★ ★

תמיד בסכנה

ורג'מן, מנשה: על אדמת הנגב נפל. לא אחת העמיד את חייו בסכנה בה־צילו את אנשי מחלקתו. כי „מנטו" כפי שקראו לו פיקודיו היה תמיד ראשון לעזרה. לילה לפני שנפל הבטיח שאת יום הולדתו העשרים, שצריך היה לחול כעבור שבוע, יחוג כהלכה.